

ERDÉLY

ALAPÍTVÁ 1892-BEN

Az Erdélyi Kárpát-Egyesület
– Kolozsvár 1891
Értesítője
Új sorozat, 2010/2.

Szerkesztők:

Tóthpál Tamás
(tothpaltamas@gmail.com)
Kovács Zsuzsa



TURISTASÁGI, FÜRDŐÜGYI és NÉPRAJZI FOLYÓIRAT.

Márciusi rendezvények

■ **Március 3. (szerda):** Gyalogolni jó! (12 km). Találkozás 10 óra-
kor a monostori végállomáson. Túravezető: Székely Lavotta.
■ **Március 3. (szerda):** Közgyűlés 18 órától az Apáczai-líceumban.
■ **Március 6–7. (szombat–vasárnap):** Autóbuszos kirándulás: Tal-
mács, Felek, Kerc, Bâlea jégszálló. Indulás 6.30 órakor a Széchenyi
téri Flip elől. Túravezető: Szócs Miklós.
■ **Március 6. (szombat):** Hordós-kút, Mikesi tó (30 km). Találkozás
9 órakor a Hajnal negyedi végállomáson. Túravezető: Fazakas Fe-
renc.
■ **Március 6. (szombat):** Budunosi (Szamosfalvi) erdő (15 km). Ta-
lálkozás 10 órakor a 4-es troli végállomásán. Túravezető: Márton Er-
zsébet.
■ **Március 7. (vasárnap):** Nőnap túra (6 km). Találkozás 10 órakor
a monostori végállomáson. Túravezető: Bagaméri Tibor.
■ **Március 10. (szerda):** Gyalogolni jó! (12 km). Találkozás 10 óra-
kor a monostori végállomáson. Túravezető: Székely Lavotta.
■ **Március 13. (szombat):** Hunyadi Mátyás jelvénytörő túra a
Csigadombra (12 km). Találkozás 9 órakor a 31-es autóbusz Széche-
nyi téri végállomásán. Túravezető: Feischmidt János.
■ **Március 13. (szombat):** Árpád csúcs (22 km). Találkozás 9 óra-
kor a monostori végállomáson. Túravezető: Szabó István.
■ **Március 14. (vasárnap):** Magyarlóna, gyalui gát, Hója gerinc (25
km). Indulás 7.20 órakor a Magyar Színház elől, Magyarlónáig tá-
volsági busszal. Túravezető: Kiss János.
■ **Március 14. (vasárnap):** Vonatos kirándulás Sztánára: Csig-
adomb, Riszeg tető (gyalog 12 km). Találkozás 7.20 órakor a nagyállo-
más előtt. Túravezető: Szócs János.
■ **Március 14. (vasárnap):** Az ifjúsági csoport túrája: vonatos ki-
rándulás Sztánára és az Almási várhoz (gyalog 18 km). Találkozás
7.30 órakor a nagyállomás előtt. Túravezető: László Györgyi.
■ **Március 14. (vasárnap):** Görbe túra (10 km). Találkozás 10 óra-
kor a monostori végállomáson. Túravezető: Bagaméri Tibor.
■ **Március 17. (szerda):** Gyalogolni jó! (12 km). Találkozás 10 óra-
kor a monostori végállomáson. Túravezető: Székely Lavotta.
■ **Március 17. (szerda):** Túravezetők tanácskozása 17 órától a
székházban.
■ **Március 19-21. (péntek–vasárnap):** Vári László emléktúra a Vle-
gyászára. Megbeszélés a közgyűlésen. Túravezető: Szilágyi András.
■ **Március 19-21. (péntek–vasárnap):** Autóbuszos kirándulás:
Miskolc, Miskolctapolca. Indulás 7 órakor a Széchenyi téri Flip elől.
Túravezető: Kovácsné Diószegi Zsuzsa.
■ **Március 20. (szombat):** Hunyadi Mátyás jelvénytörő túra:
Cérna forrás, Árpád csúcs (19 km). Találkozás 9 órakor a monostori
végállomáson. Túravezető: Feischmidt János.
■ **Március 20. (szombat):** Bivalyos (18 km). Találkozás 10 órakor a
monostori végállomáson. Túravezető: Székely Lavotta.
■ **Március 21. (vasárnap):** Mikrobuszos hóvirágtúra a Misid völ-
gyébe (gyalog 28 km, szintkülönbség 600 m). Indulás 5 órakor a
Széchenyi téri Flip elől. Felszerelés: gumicsizma és világítóeszköz a
Bíró Lajos barlang megtekintéséhez. Túravezető: Vlád Pál.
■ **Március 21. (vasárnap):** Bükki 20 forrás körtúra (24 km). Talál-
kozás 9 órakor a monostori végállomáson. Túravezető: Kiss János.
■ **Március 24. (szerda):** Gyalogolni jó! (12 km). Találkozás 10 óra-
kor a monostori végállomáson. Túravezető: Székely Lavotta.
■ **Március 27. (szombat):** Kerékpáros túra a Testesre (98 km). Ta-
lálkozás 7.30 órakor a monostori híd alatt. Túravezető: Szilágyi
András.
■ **Március 27. (szombat):** EMNT tavaszi nagytakarítás. Megbeszé-
lés a közgyűlésen. Szervező: Tóthpál Tamás.
■ **Március 27. (szombat):** Györgyfalvi erdő, Mikesi tó (30 km). Ta-
lálkozás 9 órakor a 32-es autóbusz Alverna végállomásán. Túraveze-
tő: Kiss János.
■ **Március 27. (szombat):** Bácsi torok (8 km). Találkozás 9 órakor a
31-es autóbusz Széchenyi téri végállomásán. Túravezető: Sáska Pál.
■ **Március 28. (vasárnap):** Mikrobuszos hóvirágtúra: Magyarigen,
Igeni tó. Indulás 6.30 órakor a Széchenyi téri Flip elől. Túravezető:
Vlád Pál.
■ **Március 31. (szerda):** Gyalogolni jó! (12 km). Találkozás 10 óra-
kor a monostori végállomáson. Túravezető: Székely Lavotta.
■ **Április 3. (szombat):** Feleki kereszt (15 km). 10 órakor a monos-
tori végállomáson. Túravezető: Szatmári Béla.
■ **Április 7. (szerda):** Gyalogolni jó! (12 km). Találkozás 10 órakor
a monostori végállomáson. Túravezető: Székely Lavotta.

Természetbarátokkal Debrecenben

■ KOVÁCS DIÓSZEGI ZSUZSA

A kolozsvári EKE-sek nyolctagú csoportja látogatott Debrecenbe februárban a tavaly októberben a Gyalui-havasokban tett közös kiránduláson a Hajdú-Bihar Megyei Debrecen Városi Természetjáró Szövetség részéről elhangzott meghívásra.

Meglátogattuk Magyarország második legnépesebb városa, a Kálvinista Róma szimbólumává vált Református Nagytemplom, mely 1805–1821 között épült klasszicista stílusban, mintául szolgált a kolozsvári Kétágú templom építéséhez is. Elődjé, a 13. században épült Szent András templom 1802-ben, Debrecen történelmének legnagyobb tűzvészében pusztult el. A Nagytemplomban mondta ki 1849. április 14-én a Habsburg-ház trónfosztását és Magyarország függetlenségét Kossuth Lajos, akit itt választottak kormányzóvá. Az 1848–49-es szabadságharc ereikéből Kossuth-emléksarkot rendeztek be a templomban. A Nagytemplom toronygalériájában a Biblia világához kapcsolódó helyszínek kicsinyített másait bemutató kiállítást láttunk. Az először 1934-ben Budapesten kiállított makettek Csia Lajos református lelkész, teológiai tanár, bibliafordító és társai készítették.

A Nagytemplom mögötti emlékkertben áll Bocskai István erdélyi fejedelem bronzszobra, a bécsi udvar által 1674-ben gályarabságra hurcolt református papok és tanítók emlékére emelt Gályarabok Emlékoszlópa, amelyet 1991-ben II. János Pál pápa is megkoszorúzott. A közelben Debrecen nagy szülőtteinek em-

léket állító szobrok: Csonkai Vitéz Mihályé, Diószegi Sámuelé és Fazekas Mihályé, valamint a Líciumfa, a református vallás jelképe.

Az emlékkert mellett a Debreceni Református Kollégium történelmi nevezetessé-
gű épülete, amely mai formájában Péchy Mihály tervei szerint épült 1803–16 között klasszicista stílusban. A főhomlokzat és az udvari folyosók falán a kollégium egykori jeles diákjainak emléktáblái láthatók. A szerzetesi eredetű iskolában 1538-ban kezdődött el a reformált szellemű oktatás, az intézmény fokozatosan emelkedett „az ország iskolájának” rangjára. Meglátogattuk a kollégium múzeumát, az imatermet, ahol 1849-ben többször ülésezett az Országgyűlés, a könyvtárat, ahol csaknem 300 ezer kötetet őriznek, köztük számos könyvritkaságot, régi kódexet, ősnymtatványt és becses kéziratot. A Déri múzeumot több órás szakavatott vezetéssel látogattuk meg, ismerkedve hatalmas mennyiségű és értékű anyagával, amit még felsorolni is nehéz, azt látni kell!

A XLVII. Természetbarát Hét keretében két előadásra vehet-



A SZERZŐ FELVÉTELE

A debreceni Nagytemplom mintájára épült a kolozsvári Kétágú

tünk részt. Dr. Lovas Márton Dalmáciáról tartott előadást, kolozsvári túratársunk, Palczér János a Gyalui-havasokról és környékéről, a színpompás Kalotaszegről beszélt, hangsúlyozva a természeti szépségek és a történelem összefonódását. Másik társunk, Lőrinczi István virtuális kirándulásra hívta a jelenlévőket Erdély e gyönyörű vidékére. A Természetbarát Hét turista bálal folytatódott, majd gyalogtúrával zárult.

A sikeres előadások azonnali eredményeként meghívást kaptunk a jövő évi Természetbarát Hétre is, de megbeszéltük az idei újabb közös kirándulásokat is: áprilisban a Berettyó forrást látogatjuk meg, májusban az Aranyos-völgyében kirándulunk együtt.

Info

Túratervek

■ **Április 10. (szombat):** Mikrobuszos kirándulás a Berettyó forráshoz a debreceni Természetjáró Szövetséggel közösen. Túravezetők: Vlád Pál és Kovácsné Diószegi Zsuzsa.
■ **Április 26 – május 2. (hétfő–vasárnap):** Autóbuszos kirándulás a Vajdaságba. Túravezető: Kovácsné Diószegi Zsuzsa.
■ **Június 5–10.:** Autóbuszos kirándulás Kárpátaljára. Túravezető: Kovácsné Diószegi Zsuzsa.
■ **Oktober 6–15.:** Autóbuszos kirándulás Törökországba. Túravezető: Kovácsné Diószegi Zsuzsa.
■ A helyek korlátozott száma, vagy nagyobb jármű bérlésének szükségessége miatt kérnénk részvételi szándékukat időben jelezni.
■ **Szolgálatos napok** a székházban: hétfőn és szerdán 17–18 óra, kedden 11–13 óra között.
■ **EKE fotóklub:** minden kedden 17 órától a székházban.
■ **Könyvtár:** minden csütörtökön 17–18 óra között a székházban.
Rendezvényeinkre minden érdeklődőt szeretettel várunk.

Túravezetők elérhetőségei:

Bagaméri Tibor 0742-776930
Fazakas Ferenc 0752-640319
Feischmidt János 0722-542360
Kiss János 0364-807639,
kjani51@gmail.com
Kovácsné Diószegi Zsuzsa
0264-456010, 0740-067977
László Györgyi 0264-544077,
0727-192841
Márton Erzsébet 0742-037179
Sáska Pál 0264-441154
Szabó István 0748-140551
Szilágyi András 0742-625130
Székely Lavotta 0748-036290
Szócs János 0742-690881
Szócs Miklós 0264-550310,
0740-061741.
Tóthpál Tamás 0748-664821,
tothpaltamas@gmail.com
Vlád Pál 0264-435866

Lírai séta a Kányamál aljában

TÓTHPÁL TAMÁS

Nem is számít igazán kirándulásnak, hogyha a Rádióstúdiótól gyalogosan indulunk el a Hajtásvölgybe. Semmi izgalmas, kertes külvárosban vagyunk, amolyan félórányi egészségügyi sétán. Utunk a Kányamál tövében, egykor Kolozsvár utolsó szőlőhegye alatt vezet, most már teljesen beépített területen, egészen városunk szászfene-si – immár az is beépülőfélben van – határáig.

Azonban bő nyolc évtizeddel ezelőtt, 1927-ben éppen egy ilyen sétán még az ember által kevésbé bolygatott természet ihlethette Reményik Sándor erdélyi táj-, ezúttal Kolozsvár környéki költészetének alábbi gyöngyszemét:

Kaptat az út a Hajtásvölgy felé.
Fagyott szekérnyom, félig-olvadt hó.
A versek árán épült házikó,
Poétatársamé, már elmaradt.

Madarai, a „páncélfényű varjak”
Gubbasztanak a februári fákon.
Cuppan a sekély víz egy csizmaszáron:
A Szamoson egy ember gázol át.

Egy régi öngyilkosnak sírja vár
Az út végén, a Kányafő alatt.
Tán ő is ezen az úton haladt,
És gondolta, hogy nincs messze odáig.

Reményik Sándor: Két út/ Két fény között – 1927

Próbáljunk elindulni nyomában, egy lírai nyomozáson. A poétatársra viszonylag könnyen ráismerhetünk páncélfényű varjairól. Egy másik erdélyi – nagyenyedi, avagy a parajdi – táj költőjére, Áprily Lajosra:



A volt Burgya vendéglő – itt mozgalmas élet zajlott egykor

Hírek

ÖT KIÁLLÍTÁS BUDAPESTEN

■ Január 30–31-én Budapestre utaztunk kiállítás nézőbe. Az itthon még tavasziasnak tűnő időjárás Budapest közelében nagyon is téliesre fordult. A fővárost már vastag hótakaró borította, ami a közlekedést is megbénította helyenként. Így a Budavári palotát, ahol a *Kálvin hagyománya* című kiállítást néztük meg, csak gyalogszerrel sikerült megközelítenünk. A pesti oldalon már könnyebb dolgunk volt, szombat délután a *Tutanhamon kincsét* látogattuk meg, majd vasárnap a Szépművészeti Múzeumban újabb három kiállítást láttunk: Botticellitől Tizianóig, itt láttuk Leonardo da Vinci remekművét (Hölgy hermelinnel), Degastól Picassóig, valamint Parmagianino rajzait és metszeteit. Bár egy kicsit sok volt öt kiállítás két nap alatt, mégis nagy élményt jelentett a résztvevőknek. **(k. zs)**

KISBÁNYAI KIRÁNDULÁS SÍVERSENNYEL

■ Február 20-án a nagy érdeklődésre való tekintettel megismételtük a január végi kisbányai kirándulást. A tavasziasra fordult időjárás kissé megtréfált ugyan, de még nem sikerült neki teljesen eltüntetnie a tél nyomait. Úgy látszik, február néha túltesz a közismerten szeszélyes áprilison is. Olvadozott, többször is eleredt az eső, vagy sűrű köd ereszkedett alá, közben időnként ragyogóan kisütött a nap, csodálatos szivárvánnyal ékesítve a februári égboltot. Csoportunk végigjárta eltervezett útját az indián tanyáig, sőt egyik túratársunk még az Öreghavasra is eljutott. A sípályán is sokan voltak, annál is inkább, mert most zajlott az EKE szervezésében a VI. gyereksíverseny, 14 év alatti lányoknak és fiúknak, több korcsoportban. Bár kissé vizes volt a hó, a szőket ez nem igazán zavarta. Újból bebizonyosodott, hogy bármilyen időjárási viszonyok között lehet kirándulni, csak szeretni kell a természet! **(k. zs.)**



A Kányamál

A SZERZŐ FELVÉTELEI

Hallod? – Megint az ősi jaj:
a páncélfényű őszi varjak:
a nyár tűzből perje-raj,
amit az őszi szél kavargat
Áprily Lajos: Őszi monológ/Falusi elégia - 1921

Tudnunk kell, hogy bár Áprily Lajos keveset lakott Kolozsváron, akkor is a református tanárok Farkas utcai házában, Séfer Ida örökségeként kertjük volt a Donát úton. A Szamosparttól a Kányafőig nyúlt fel. Itt építette fel faházikóját versesköteté, no meg egy zongora árából:

Vándor, vigyázz, poéta lakik itt.
És poéta itt asszony és gyerek, –
Az őszbesimult házikó előtt
Arany mimóza-bokrok lengenek.
Kolozsvár, Hója, 1927. szeptember 25.

*Reményik Sándor:
Versek egy házikóról*

A család 1929-ben már Budapesten lakott, de ide jártak vissza nyaranta, sok éven át. Kovács Ferenc, aki akkoriban ott pikolószkodott, beszámol Áprily Lajos, Makkai Sándor és Reményik Sándor 1941 nyarán való találkozásáról is, a Donát út kányafői út sarkán lévő kerthelyiségben. Ma már hiába keresnénk az Áprily nyaralóját, valahol a Donát út 208 sz. körül. Az egész környék sűrűn be van építve tömbházakkal.

Kiérve a Szamos partjára, ott vagyunk, ahol annak idején Reményik embere átkelt a vizen. A víz sűrű fodrozása most is sejteti a gázlót. Akár feljebb vagy lejjebb is, a víz mély. Azonban mióta felépültek a Gyalunál feljebb lévő víztározók, a Szamos vízhozama nagyjából állandó. Ritkán történik meg, hogy a porondos-köves padok kibukkanjanak a vízből. Nehezen lábalhatnánk át rajta úgy, hogy a csizmaszárat se lepje el a víz.

Egy vers azonban nem igazi útikalauz. További utunk egykori leírásáért Reményik Sándor barátja, Nagy Péter (Grandpierre Emil) *Ó kedves Kolozsvár* címmel 1926-ban megjelent (szintén lírai) városkalauzához fordulunk. A Szamos partjáról: „... A hegyoldal két nekirugaszkodással kúpos oromra jut fel. Ez a Kányafő. Az út a Szamos mellől szintén hegyre kap, s halad folyton felfelé, egész a Hajtásvölgyig [...] a hely – fekvésre és kilátásra talán legszebb valamennyi közt – régen ismeretlen volt a város jó része előtt [...] nagyon messzinek találták. [...] Nagyon sokára történt, hogy a civilizáció erre is elindult. Első lépése volt a mészégető. De ez nem csinált sok bajt. Nem mert továbbjönni a hegy legelejénél. Azután jött a Burgya-féle nyári mulató. Ez már nagy népvándorlást okozott [...] ismertté tette és megkedvelte ezt a szép helyet...”

Mészégető, Burgya-féle vendéglő... ezek már kérdőjelek. Nem nehéz azért kitalálnunk, hogy előbbi annál a durvamésző feltárásnál volt, mely az út jobb oldalán látható, mielőtt az út beveszi magát a kerítések közé. A meredek oldal eddig nem kellett senkinek, de a lejtő újkéletű teraszolása jelzi, hogy rövidesen ide is építkezni fognak.

Lejjebb, a túlsó parton, a Mikes grófok napjainkra szintén beépített óriási, ligetes rétje húzódott. A Szamos en-

nek végében is kivájt egy meredek falat, a mészégető folytatásaként – ugyanabban a magasságban, ugyanaz a durva mészőréteg. Tulogdy János szerint (1930) ez azt is bizonyítja, hogy a Hója gerinc meredek, déli oldala nem vetés eredménye. Még nem is olyan rég a Szamos merőlegesen rohant neki, itt fordult aztán a Nagygát felé:

Van egy örvénylő pont a gát felett,
Hol megtorpan a jólnevelt Szamos,
És mintha útját visszafele venné:
Törvény, természet, Isten ellenére
Erőszakol egy lázadó csodát.

*Reményik Sándor:
A lázadó Szamos*

Mikor a Monostori és Donát negyed közötti összekötő út és híd épült, a Szamos medrét szabályozták. Most magas töltések közt, rézsútós ívben veszi útját a gát felé. A nagy örvény – melyet gyermekeként félelemmel vegyes tisztelettel kerültünk el, hiszen a helybeliek szerint egy bivalyszekeret is nyomtalanul elnyelt – helyén sportpálya van, a mésző fala kerítés hálójá mögé került.

De folytassuk sétánkat a mészégetőtől. Tovább már semmi különös, prózaivá válik utunk. Villák, iparosodás (Donát service), meg egy építészeti csodabogár, lépcsőzetesen a dombra kapaszkodó villasor: „amerikai falu”. Ez már felülről is elérhető gépkocsival, egy új úton a Hajtás völgyből. Még egy rálátásunk van a Szamosra, ahol még ott öregszenek a kanyarban az egykori fűzfák. Ez a Burgya kert, a nyári mulató az úton, a 266. szám alatt volt. Roskadozó kapu, kerítés, buján elvadult kert, ma már semmi sem utal arra, hogy egykoron itt zsibongó élet folyt. Hamarosan kiérünk a Hajtás völgybe, utunk végére. A Sodor rét fölött, az utolsó ház, a Kremnitzky tanya felparcellázott területének új épületein kívül, a szászfenesi oldalon tömbházak épülnek. Valakinek nagy üzlete lehetett ez, hiszen a község központjától távol valószínűleg kisebb volt a föld ára. De kolozsvári szempontból már nem az...

Sajnos, a Hajtás völgyben most már nem vigasztalhatnak Nagy Péter sorai, miszerint a kirándulók hétvégi danolása után „... a hétköznapi csendje visszahozza a hegybe a természet örök ünnepének felséges nyugalma. Mert nem tud az ember annyit rontani soha, hogy azt a természet mindenható ereje vissza ne bírná állítani...” Bizony, az ember még többet is tud rontani. Mindenesetre itt már soha sem lesz csend, felséges nyugalom.



A Hajtásvölgyben is tömbházak épülnek